

Spelflyktsinventering av havsörn och kungsörn

Riala, Norrtälje kommun, 2025

Om inventeraren och rapportförfattaren

Arbetet genomfördes av Martin Berg. Martin har en masterexamen i ekologi med inriktning mot naturvård från Lunds universitet. Han har haft ett starkt intresse för fåglar sedan barndomen och har över 15 års erfarenhet av olika typer av fågelinventeringar. Utöver detta genomför han även naturvärdesinventeringar, groddjursinventeringar och fladdermusinventeringar. Som naturvårdskonsult har Martin bistått både företag och myndigheter i tillståndprocesser och representerat dem i domstolsärenden kopplade till artskyddsfrågor. Han har dessutom varit projektledare för omfattande naturvårdsprojekt både i Sverige och utomlands samt publicerat flera vetenskapliga artiklar med fokus på fågelskydd, ekologi och naturvård.

Foto: Mårten Wikström

Datum för leverans: 2025-04-15. Version 2: 2025-06-30

Version: 2

Kontaktperson för rapporten: Martin Berg, martin@tierra-nova.com, 070 452 44 65

Uppdraget utfört av: Tierra Nova AB, Utsiktsvägen 22, 149 41, Nynäshamn, www.tierra-nova.com

Inventerare och rapportförfattare: Martin Berg (Tierra Nova AB)

Foton i rapporten: Martin Berg (Tierra Nova AB)

Kvalitetsgranskning och korrekturläsning: Petter Westberg (Tierra Nova AB)

Intern projektkod: 202501

Rapporten är skriven på uppdrag av: Trapezia AB

Beställarens kontaktperson: Ellinor Eriksson (ellinor.eriksson@evmk.se)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	4
2. Bakgrund och syfte	5
3. Områdesbeskrivning	5
4. Metodik	5
4.1. Förstudie	5
4.2. Fältinventering	5
5. Resultat	7
5.1. Förstudie	7
5.1. Fältinventering	7
5. Diskussion.....	8
5.1 Förekomst	8
5.2 Risk för störning	8
5.3 Artskyddsvägledning	8
5.4 Säkerhet vid bedömning	8
6. Slutsats	8
7. Referenser	9

1. SAMMANFATTNING

Inför en ansökan om ett tillstånd för en torvtäkt har Tierra Nova AB, på uppdrag av Trapezia AB, genomfört en spelflyktsinventering med fokus på kungsörn och havsörn. Inventeringsområdet är beläget vid Riala, cirka 15 km sydväst om Norrtälje i Norrtälje kommun och omfattar en aktiv torvtäkt samt omgivande hyggen och produktionsskog.

Syftet med inventeringen var att säkerställa att inga revir av kungsörn eller havsörn riskerar att påverkas negativt av den planerade verksamheten. Inventeringen genomfördes i enlighet med Naturvårdsverkets rekommenderade metod för spelflyktsinventering av kungsörn och utfördes under goda väderförhållanden den 3, 19 och 20 mars 2025. Inför fältarbetet genomfördes även en förstudie där bland annat skyddsklassade fågelobservationer inom utredningsområdet hämtades från SLU Artdatabanken.

Totalt observerades fem havsörnar under inventeringen, varav två adulta individer och tre yngre. Förstudien visar att havsörn är vanligt förekommande i området men att det inte finns några aktiva bon inom utbredningsområdets gränser. Inga observationer av kungsörn gjordes inom inventeringsområdet.

Tierra Novas slutsats är att havsörn regelbundet förekommer över inventeringsområdet. Däremot har inga tecken på häckning inom själva inventeringsområdet noterats och området bedöms inte ha något särskilt värde för havsörn. Sammanfattningsvis bedöms den planerade verksamheten inte strida mot bestämmelserna i Artskyddsförordningen med avseende på vare sig havsörn eller kungsörn. Inga skyddsåtgärder bedöms heller vara nödvändiga.

2. BAKGRUND OCH SYFTE

Tierra Nova AB har fått i uppdrag att genomföra en spelflyktsinventering av kungsörn och havsörn inför en ansökan om en ny torvtäkt. Syftet med inventeringen var att säkerställa att inga revir av kungsörn eller havsörn riskerar att påverkas negativt av den planerade verksamheten.

3. OMRÅDESBESKRIVNING

Det planerade verksamhetsområdet är beläget vid Riala, cirka 15 km sydväst om Norrtälje i Norrtälje kommun och utgörs av medelålders produktionsskog dominerad av tall och gran (figur 1). I den södra delen av området finns ett större hygge. Det omgivande landskapet består av likartad produktionsskog, hyggen, en aktiv torvtäkt samt en äldre, vattenfylld bergtäkt. Förstudien visar att det inte finns några nyckelbiotoper, naturreservat eller Natura 2000-områden inom verksamhetsområdets gränser. Närmaste nyckelbiotop är dock belägen 290 meter öster om verksamhetsområdets gräns.

4. METODIK

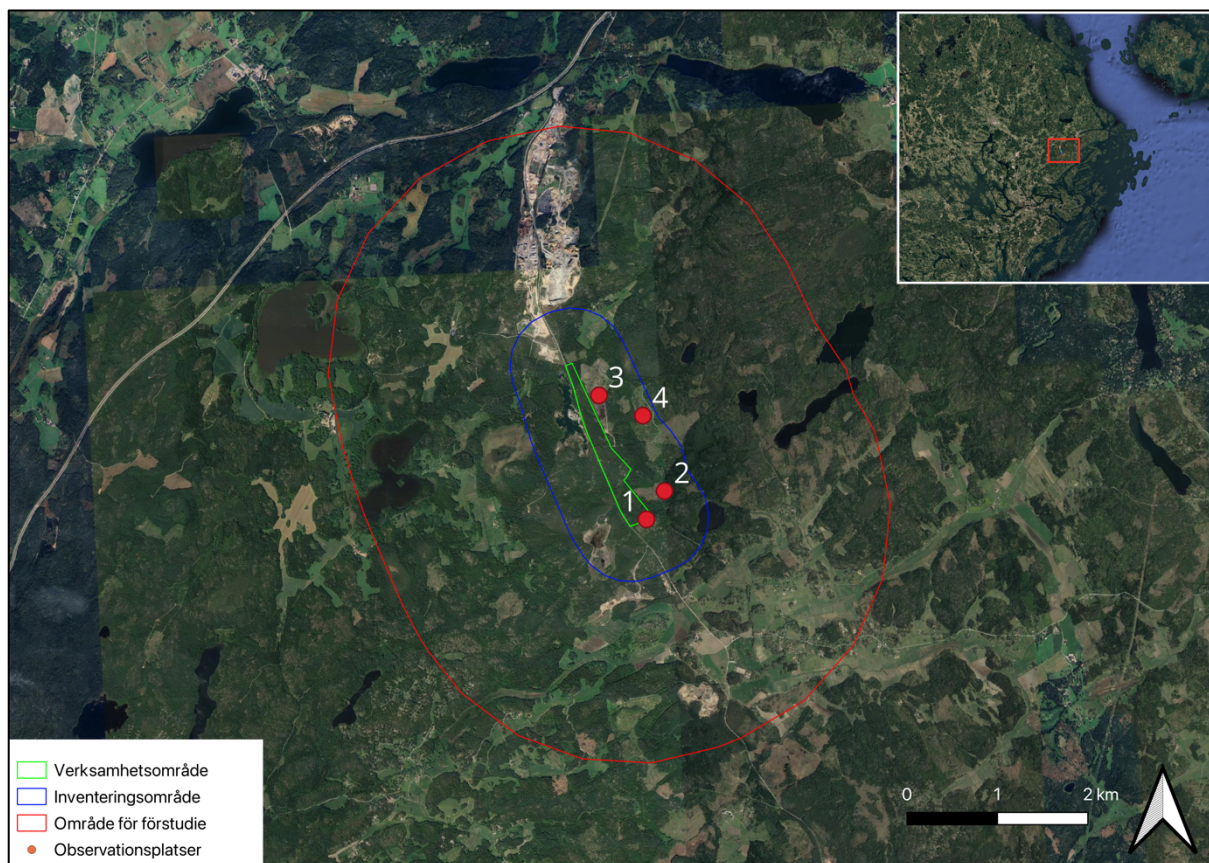
4.1. FÖRSTUDIE

Inför inventeringen genomfördes en förstudie. I denna analyserades potentiellt lämpliga häckningsmiljöer för kungsörn och havsörn med hjälp av lantmäteriets ortofoto, historiska flygbilder samt Skogsstyrelsens skogliga grunddata (Lantmäteriet, 2024; Skogsstyrelsen, 2024). Dessutom granskades Skogsstyrelsens kartverktyg Skogens Pärlor för att bedöma om det planerade verksamhetsområdet, samt omkringliggande mark, omfattades av naturvärden som kräver särskild hänsyn (Skogsstyrelsen, 2024). Utöver habitatanalysen begärdes skyddsklassade fågelobservationer ut från SLU Artdatabanken. Artuttaget omfattade ett område med en radie på 3 kilometer från det planerade verksamhetsområdet (benämnt utbredningsområde) och inkluderade samtliga relevanta fågelobservationer registrerade fram till beställningsdatumet den 21 mars 2025 och utan begränsning i hur långt bak i tiden observationerna sträcker sig. En vanlig sökning i Artportalen genomfördes också för fågelobservationer som inte är skyddsklassade (Artportalen, 2024). Kontakt har även tagits med den lokala ornitologen Bill Douhan (2025-04-08).

4.2. FÄLTINVENTERING

Fältinventeringen genomfördes av Martin Berg och följde Naturvårdsverkets rekommenderade metod för spelflyktsinventering av kungsörn (Naturvårdsverket, 2021). Inventeringen omfattade det planerade verksamhetsområdet samt ett område som sträckte sig en kilometer utanför dess gränser (benämnt inventeringsområde). Inventeringen genomfördes under tre tillfällen: den 3, 19 och 20 mars 2025, från totalt fyra observationspunkter. Dessa punkter valdes utifrån god överblick över stora delar av inventeringsområdet och är markerade i figur 1. Vid två av tre inventeringstillfällen genomfördes inventeringen sent mot eftermiddagen. Syftet med detta var att lokalisera eventuella örnar som flyger tillbaka och landar nära sin boplat. Verksamhetsområde är 44 hektar och det omkringliggande inventeringsområdet är 528 hektar.

Under inventeringen noterades samtliga örnobservationer, med uppgifter om individens ålder, aktivitet och flygriktning. Utrustningen som användes bestod av en handkikare (Swarovski SLC 8x40) samt en tubkikare (Swarovski ATS-65 HD / 25-50x W). Under hela observationsperioden lyssnade observatören även aktivt efter läten från kungsörn och havsörn, eftersom båda arterna är vokala under den tidiga häckningsperioden och har läten som kan höras på långt avstånd. Samtliga observationer registrerades i fält med hjälp av mobilapplikationen QField. Örnobservationerna rapporterades dessutom in till Artportalen i slutet av varje fältdag. Information om observationstider och väderförhållanden för respektive dag redovisas i tabell 1. Kartmaterialet i rapporten är framtagna i QGIS 3.34.

Figur 1. Översiktskarta över området. Kartan visar gränser för det planerade verksamhetsområdet (grönt; benämnt verksamhetsområde), inventeringsområdet (blått; benämnt inventeringsområde) samt det område som omfattades av artuttaget i förstudien (rött; benämnt utredningsområde). De fyra markerade punkterna motsvarar respektive observationspunkt vid fältinventeringen. Kartan är producerad i QGIS 3.34 av författaren. Bakgrundskarta: Lantmäteriet Ortofoto, öppna data, © Lantmäteriet.

Tabell 1. Datum, punkt, inventeringstider och väder för respektive inventeringsdag. Punkternas plats finns angivna i figur 1 ovan.

Datum	Punkt	Tider	Väder
3 mars	1 & 2	09:03 – 15:12	Blå himmel. God sikt. Vind: 6–7 m/s, 10–12 m/s i byarna
19 mars	3	10:05 – 16: 57	Växlande molnighet. God sikt. Vind: 3 – 5 m/s, 9 m/s i byarna
20 mar	4	11:16 – 17:02	Växlande molnighet. God sikt. Vind: 5–6 m/s, 8 m/s i byarna.

5. RESULTAT

5.1. FÖRSTUDIE

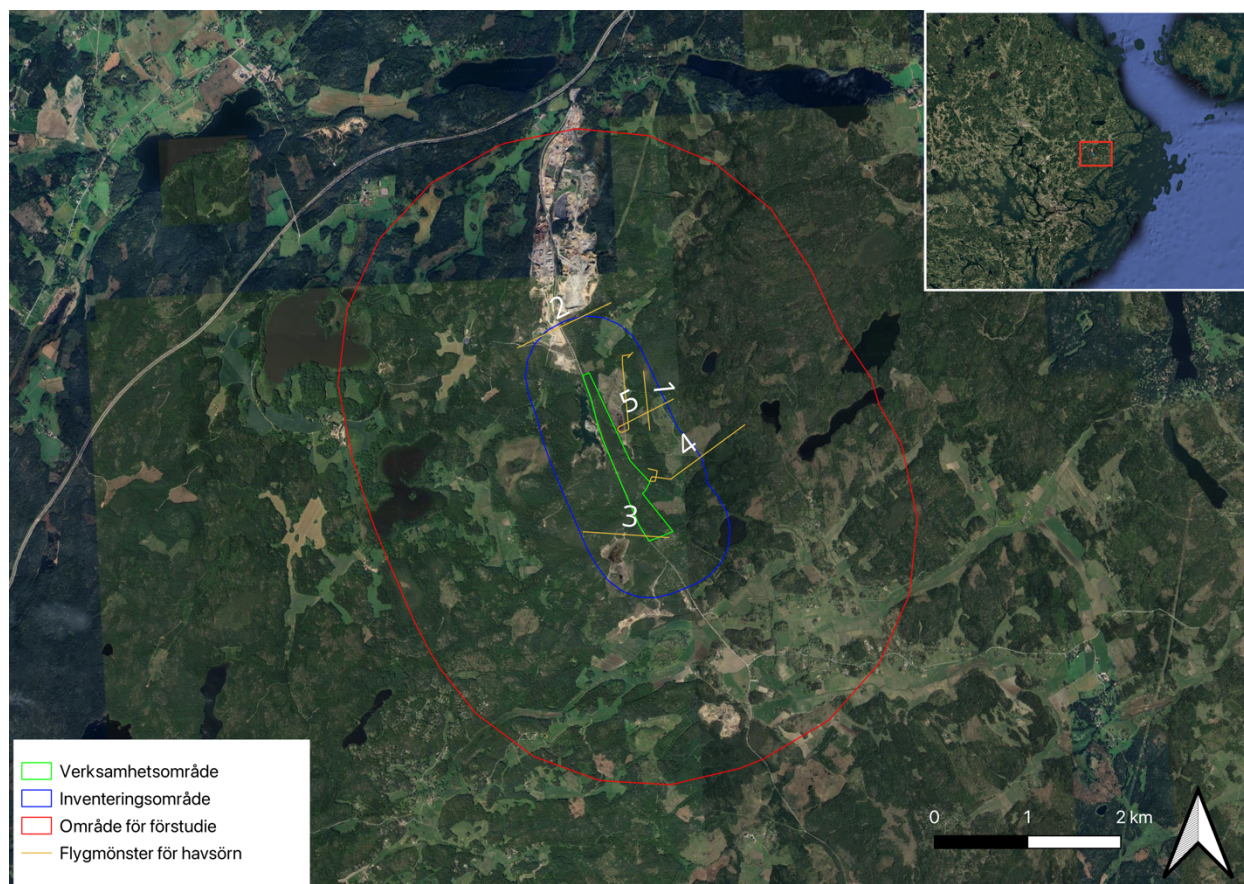
Inom det område som avgränsats i förstudien har inga fynd av kungsörn registrerats. Däremot har det, fram till den 21 mars 2025, rapporterats totalt 115 observationer av havsörn. Av dessa har 27 fynd klassificerats med häckningskriterier, såsom spel, sång eller bo. Dessa fynd motsvarar fyra konstaterade boplatser som alla ligger minst 1 km utanför det planerade verksamhetsområdets gränser. Dock tycks dessa boplatser vara övergivna och inga rapporter om dessa har kommit in sedan 2016. Inga uppgifter i förstudien tyder på att någon boplatser skulle finnas inom varken verksamhetsområdets eller inventeringsområdets gränser.

5.1. FÄLTINVENTERING

Under Tierra Novas fältinventering observerades havsörn vid fem tillfällen. Dessa observationer avsåg två adulta individer och tre yngre fåglar (2–3k). En beskrivning av samtliga observationer återfinns i tabell 2 och figur 2 nedan. Ingen av observationerna uppvisade tecken på häckningsbeteende.

Tabell 2. Observationer av havsörn under Tierra Novas fältinventering i mars 2025.

Art	ID	Ålder	Beskrivning	Datum
Havsörn	1	Adult	Kom ifrån söder. Gled på hög höjd norrut.	2025-03-03
Havsörn	2	Adult	Kom från öster på medelhög höjd fortsatte västerut i glidflykt. Försvann bakom trädtopparna på medelhög höjd.	2025-03-19
Havsörn	3	Subadult	Kom lågt österifrån. Fortsatte mot väster.	2025-03-19
Havsörn	4	Subadult	Cirklade på relativt hög höjd. Fortsatte mot nordöst.	2025-03-20
Havsörn	5	Subadult	Kom från norr på relativt låg höjd. Cirklade över torvtäkten och fortsatte sedan österut.	2025-03-20

Figur 2. Observationer av havsörn under Tierra Novas fältinventering i mars 2025.

5. DISKUSSION

5.1 FÖREKOMST

Inga fynd av kungsörn har gjorts inom det aktuella området, varför arten inte bedöms vara relevant för vidare bedömning. Havsörn är däremot vanligt förekommande över inventeringsområdet. Fyra kända boplatser har identifierats utanför inventeringsområdet, men inom det område som omfattades av förstudien. Trots att havsörn är rödlistad som "Nära hotad" (NT) enligt 2020-årsrödlista, är arten relativt vanlig i Norrtälje kommun (Artportalen, 2024). Varken tidigare observationer eller de fältobservationer som gjordes av Tierra Nova tyder på att havsörn häckar inom själva inventeringsområdet.

5.2 RISK FÖR STÖRNING

Havsörn häckar inte inom inventeringsområdet varpå arten inte riskerar att störas.

5.3 ARTSKYDDSVÄGLEDNING

Då den planerade verksamheten inte förväntas medföra någon störning för havsörn bedöms verksamheten heller inte stå i strid med bestämmelserna i Artskyddsförordningen avseende denna art.

5.4 SÄKERHET VID BEDÖMNING

Fältbesöken genomfördes under goda väderförhållanden, nämligen måttlig till tidvis stark vind och med god sikt vilket är perfekt väderlek för inventering av havs- och kungsörn. Hela inventeringsområdet inventerades. Sammantaget bedöms inventeringsresultat som tillförlitligt.

6. SLUTSATS

Tierra Nova har under mars 2025 genomfört en spelflyktsinventering av kungsörn och havsörn enligt Naturvårdsverkets rekommenderade metodik. Under inventeringen observerades ingen kungsörn, däremot noterades havsörn vid fem tillfällen. Artens bedöms inte häcka inom varken inventeringsområdet eller det planerade verksamhetsområdet. Därmed krävs inga särskilda skyddsåtgärder och den planerade verksamheten bedöms inte stå i strid med bestämmelserna i Artskyddsförordningen med avseende på havsörn.

7. REFERENSER

Datakällor

Skogsstyrelsen (2025). Skogens pärlor. Egensökning gjord den 6 april 2025. Tillgänglig via: <https://skogsstyrelsen.se/skogensparlor>

SLU Artdatabanken (2025). Uttag av skyddsklassade arter har gjorts ur databaserna Artportalen och Observationsdatabasen. <https://www.artdatabanken.se/var-verksamhet/fynddata/skyddsklassade-arter/> (2025-03-21).

SLU Artdatabanken (2025). Egensökning i Artportalen den 6 april 2025. Tillgänglig via: <https://www.artportalen.se>

Litteraturkällor

Naturvårdsverket. (2014). *Kungsörn: Spelflyktsinventering och sommarkontroll – Metodik för populationsövervakning*. Rapport 6610.

Skogsstyrelsen. (2025). Vägledningar och kunskapsstöd – Artskydd. Hämtad 8 april 2025 från <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/hansyn-till-miljo-och-skyddade-arter/vagledningar-och-kunskapsstod-artskydd/>

SLU Artdatabanken. (2020). *Rödlistade arter i Sverige 2020*. Uppsala: SLU, Sveriges lantbruksuniversitet. Hämtad från <https://www.artdatabanken.se/rodlistan>

SLU Artdatabanken. (2025). *Havsörn – Haliaeetus albicilla*. Artfakta. Hämtad 8 april 2025 från <https://artfakta.se/taxa/100067/information>